

Рецензія

доктора економічних наук, професора

Божкової Вікторії Вікторівни

на дисертацію Сивочки Василя Васильовича на тему

«Формування передумов інноваційного розвитку підприємств на основі інтелектуального капіталу регіону», подану на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 051 Економіка

Актуальність теми наукового дослідження. Відмінною особливістю тенденцій розбудови нового інформаційного суспільства виступають інформація та знання. Відтак, інтелектуальний капітал та активізація інновацій є одними з вирішальних умов успішної діяльності підприємств на ринках, а інтелектуально-інноваційний тип розвитку є перспективною моделлю, що здатна забезпечувати конкурентні переваги товаровиробнику як на національному, так і світовому ринках. Отже, дослідження передумов інноваційного розвитку підприємств на основі інтелектуального капіталу регіону є актуальним.

Зв'язок роботи з науковими програмами, темами, планами. Дисертаційну роботу Сивочки В.В. виконано відповідно до плану наукових досліджень Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка Міністерства освіти і науки України. При виконанні теми «Інноваційні стратегії управління бізнес-процесами суб'єктів підприємництва» (номер державної реєстрації № 0121U109191, 2021-2025 рр.) автором розроблена послідовність формування інноваційного розвитку підприємства на основі інтелектуального капіталу регіону.

Найбільш істотні наукові результати, що містяться в дисертації. Результати аналізу дисертаційної роботи дозволяють стверджувати, що дослідження визначеної дисертантом проблеми є системним, цілісним і комплексним.

Автором удосконалено організаційно-економічний механізм

інтелектуального капіталу, який включає такі синхронізовані стадії: аналіз зовнішнього та внутрішнього середовища; оцінка достовірності результатів; формування цілей і завдань у галузі інтелектуального капіталу; розробка заходів щодо формування, придбання та/або використання інтелектуального капіталу; реалізація розроблених заходів; моніторинг, контроль та коригування заходів. Це дозволяє визначити унікальні конкурентні переваги, що ґрунтуються на знаннях, а також встановити ключові напрями діяльності у сфері розвитку інтелектуальних ресурсів, спрямованих на підвищення інноваційного розвитку та стійкості підприємства.

В роботі удосконалено методику дослідження інтелектуального капіталу та його впливу на інноваційний розвиток підприємства на підставі визначення факторів конкурентоспроможності та уточнення складових елементів інтелектуального капіталу, що необхідно враховувати для обґрунтування управлінських рішень.

Автор удосконалив визначення понять, що належать до предметної сфери дослідження, які розглядають інтелектуальний капітал з позицій ресурсно-аналітичного підходу як внутрішній ресурс підприємства, що сприяє отриманню виняткових переваг на ринку.

У дисертації набув подальшого розвитку ланцюжок створення конкурентних переваг через знання, інформацію та інтелектуальний капітал під впливом індивідуальних компетенцій співробітників, а також внутрішніх і зовнішніх факторів. Це дозволило розкрити значимість інтелектуального капіталу як сполучного компонента у формуванні інноваційного розвитку.

Автор розширив класифікацію інтелектуального капіталу набором нових ознак (об'єкт управління, характер елемента, джерело появи, рівень формування, оформленість у документах та універсальність), що сприяє чіткій диференціації інструментів управління та підвищення його результативності за рахунок ідентифікації повного портфеля ресурсів підприємств регіону та їхнього стану.

Автор уточнив визначення залежності між інтелектуальним капіталом та

рівнем конкурентоспроможності підприємства, що відображає ступінь переваги в інноваційному розвитку підприємства перед конкурентами в сфері відповідності запитам зацікавлених осіб, що підтверджує значимість інтелектуального капіталу у підвищенні рівня конкурентоспроможності підприємства.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, опублікованих працях. Наукові положення, висновки і рекомендації, представлені у дисертаційній роботі, є обґрунтованими і доведеними. Методологічною основою роботи є сукупність способів і принципів наукового пізнання, загальних та спеціальних методів і прийомів. Теоретико-методичну основу дослідження утворюють концептуальні положення теорії управління, економіки знань, ресурсна концепція підприємства. Правове поле дослідження склали чинні законодавчі й нормативні документи, що регулюють інноваційну діяльність підприємств в Україні.

Результати дисертаційного дослідження оприлюднені на: Міжнародній науково-практичній конференції «Обліково-аналітичне та організаційно-економічне забезпечення розвитку регіону» (м. Сєверодонецьк, 2022 р.), Всеукраїнській науково-практичній конференції «Цілі сталого розвитку: проблеми та можливості досягнення в Україні і світі» (м. Київ, 2022 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Обліково-аналітичне та організаційно-економічне забезпечення розвитку регіону» (м. Київ, 2023 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Пріоритети розвитку фінансів, менеджменту та маркетингу: традиції, моделі, перспективи» (м. Київ, 2023 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Економіка підприємства: сучасні проблеми теорії та практики» (м. Одеса, 2023 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Розвиток обліку, аудиту та оподаткування в умовах інноваційної трансформації соціально-економічних систем» (м. Кропивницький, 2023 р.).

Значення для науки і практики отриманих результатів.

Обґрунтовані у дисертаційній роботі Сивочки В.В. положення дозволяють розв'язувати актуальне наукове завдання розвитку теоретичних основ та розробки методичних рекомендацій щодо управління інтелектуальним капіталом на основі дослідження взаємозв'язку між інтелектуальним капіталом та інноваційним розвитком підприємства.

Практичне значення одержаних результатів дослідження визначається можливістю їх використання у діяльності вітчизняних підприємств, що прагнуть підвищити свою конкурентоспроможність, вдосконалити управління ІК та активізувати залучення нематеріальних факторів інноваційного розвитку. Результати дисертаційної роботи використані у практичній діяльності ПВП «Союзеренгоремонт», ТОВ «Торговий Дім Р-Трейд», а також у навчальному процесі Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка Міністерства освіти і науки України при викладанні дисциплін «Стратегічний інноваційний облік, контроль і аналіз», «Економіка та організація інноваційної діяльності», «Сталий розвиток».

Оцінка змісту та завершеності дисертації. Зміст роботи є логічними, послідовним і завершеним, наукові положення і висновки – обґрунтованими і достовірними. У вступі до роботи визначені мета, завдання, предмет, об'єкт, конкретизовано методологічний апарат дослідження, які узгоджені зі структурою та висновками роботи. Висновки є вмотивованими, ґрунтуються на результатах, викладених послідовно в трьох розділах дисертаційної роботи. Зазначене засвідчує той факт, що мета дослідження досягнута. Дисертація Сивочки В.В. є завершеною науковою працею.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. У цілому позитивно оцінюючи здобутки дисертанта, доцільно висловити окремі зауваження і побажання:

1. Зі схеми на рис. 1.1 (стор. 31 дисертації) слідує, що «інтелектуальний капітал» автор відносить до «невловимих активів», а в тексті зазначає, що «подібно до інших засобів виробництва інтелектуальний капітал виступає джерелом доданої вартості та прибутку фірми, при цьому він і

сам має *вартісну природу*». Вважаємо, що такі думки автора є суперечливими і потребують додаткового пояснення.

2. На стор. 161 дисертації зазначено, що автором «було проведено кількісне дослідження методом анкетування, в якому взяли участь представники 345 підприємств», але не зазначено: як було розраховано вибірку, як були обрані ці підприємства, у яких регіонах вони знаходяться та іншу інформацію про це дослідження, що потребує додаткових уточнень.
3. Зміст дисертаційної роботи краще б сприймався, якби разом з посиланнями (наприклад, на стор. 88: «[43] виділяв 12 принципів», «[153] виділяє 12 принципів» і т.п.) були вказані прізвища науковців.

Повнота викладення матеріалу дисертації в наукових публікаціях.

Основні результати дослідження опубліковані в 11 наукових працях, серед яких 5 статей – у наукових фахових виданнях, 1 стаття – у виданні, що індексується в наукометричних базах Scopus та Web of Science, 5 публікацій – у матеріалах наукових конференцій. Аналіз наукових робіт здобувача свідчить, що представлені роботи повною мірою відображають основні положення та висновки дослідження.

Висновок про відповідність кваліфікаційної наукової праці чинним вимогам. Дисертація Сивочки В.В. є актуальним, самостійним, завершеним науковим дослідженням, яке має теоретичне і практичне значення.

Результати дисертаційного дослідження засвідчили успішність вирішення поставлених завдань, основні положення дисертації мають наукову новизну і пройшли достатню апробацію. Зміст роботи повністю відповідає спеціальності 051 Економіка. Викладене вище дозволяє зробити висновок про те, що дисертація Сивочки Василя Васильовича на тему «Формування передумов інноваційного розвитку підприємств на основі інтелектуального капіталу регіону» є самостійним завершеним дослідженням, що відповідає чинним вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти,

наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а її автор Сивочка Василь Васильович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 051 Економіка галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки.

Рецензент:

завідувач кафедри бізнес-економіки та адміністрування
Сумського державного педагогічного
університету імені А. С. Макаренка,
доктор економічних наук, професор

Вікторія БОЖКОВА

